

ק"א.

הנפש, ודאי מותר, וממילא יתרפא גם חולי הגוף, והאיסור להתרפאות בדברי תורה הוא רק אם לוחש על המכה.

ו. אי נמי נפתח בלא ונפסיק בלא פירש רש"י שהוא הפסוק 'לא איש וכו' לא יקימנו'. וכתב המהרש"א שסובר רש"י שהפסוק 'אל מוציאם' מועיל לתקן את מה שאין ממצעין, לפי שהמזיק הוא בין שתי בני אדם, והפסוק שפותח ב'לא' מועיל לזה שאין מתמצעין בין שתי מזיקין, ע"ש ביאורו.

ז. הני בי תרי דמצעא להו אשה נדה וכו' בדבר אליהו הובא מהגר"א, לבאר על פי זה הטעם למה שדנו התנאים ואמוראים (מגילה ט"ו), מדוע זימנה אסתר את המן להמשתה. ויש לבאר, על פי מה שאיתא (שם) על הפסוק ותתחלחל המלכה, רב אמר שפירסה נדה. ולכן, עלה בדעתה להזמין את המן שיהיה בביתה עם אחשוורוש, והיא תעבור בין שניהם. ועל ידי זה ממנה נפשו, אם תהא בתחילת נדתה תהרוג אחד מהם, ותבטל הגזרה, ואם גם בסוף נדתה תעשה מריבה ביניהם וגם על ידי זה תבטל הגזירה.

ח. אם אשה נדה עוברת ביניהם הורגת אחת מהם וכו' נשאל הגר"ח זוננפלד (שלמת חיים שם סי' פ), מדוע אין מקפידין בזה כל כך, האם הוא משום שסומכין על הרוב דמסתמא אינה נדה, אבל קשה מבתולות שהגיע זמןן לראות, שאינן הולכות למקוה ומסתמא טמאות. והשיב שאין זה תלוי בטומאה, אלא בזמן הראיה ממש, ועל כן יש ללמד זכות שתולים ברוב, והוסיף שאולי דין זה הוא דוקא אם מתכוונת להתמצע [ולפי מש"כ תוס' שהחשש הוא רק במקום שעושה להם כישוף, לא קשה כל כך].

ט. האי מאן דפגע באיתתא בעידנא דסלקא מטבילת מצוה וכו' הקשו התוס' (לעיל קי), שהרי רבי יוחנן היה יושב על שערי טבילה, ותירצו, שרבי יוחנן היה אומר הפסוק 'שופך בוד' וכו'. והקשה המהרש"א (ב"מ פד), שעדיין אם היא קדמה ומשמשת, אוחות אותה רוח זנונים, וכי כל אשה שפגעה בר' יוחנן היתה יודעת לומר כן, ואין סברא שבאמירתו היה מתקן גם אותה (ודוחק לומר שלעולם היה רבי יוחנן נזהר לשמש מטנו קודם כל הנשים). והריטב"א (החדשים שם) כתב תירוץ נוסף, שרבי יוחנן היה יצרו בידו, ולא היה בזה חשש כלל, אכן גם לדבריו קשה קושיית המהרש"א הנ"ל.

י. גם כי אלך בגיא צלמות וכו' זה הישן בצל דקל יחידי וכו' עיין מה שכתב מהרש"א בביאור הלימוד.

א. ולא אמרן אלא בשדה דלא שכיחי אבל בעיר דשכיחי לית לן בה

ביאר רשב"ם, דבשדה אין מים מצויים, ולכן מסרה נפשה לשותות. ודייק מזה ברב פעלים (יו"ד ח"ב ל"ח), שמה שהרוח רעה מזקת, הוא רק במקום שצריכה לעשות כן לצרכה, אבל אם יכולה לעשות צרכיה באופן שלא יזיק, אינה עושה באופן שמזקת.

ב. שלשה אין ממצעין ואין מתמצעין בשלמת חיים (ענינים שונים סי' ע"ג-פ"ח) נשאל כמה נידונים בענין מיצוע, ונביא קצתם בקיצור: א. הקפידא היא רק אם הולך בין ב' נשים שעומדות, אבל בדרך הילוכם נראה שאין קפידא. ב. נראה שהקפידא דוקא בנשים שהגיע זמנם לראות, ממה שסמכה הגמרא מימרא זו למימרא באשה נדה. ג. כשהנשים רחוקות ארבע אמות זו מזו, או שפני אחת לצפון ואחת לדרום, נראה להקל. ד. הקפידא היא דוקא כשממצעין בדרך או ברחוב, אבל בבית אין קפידא (ובהגהות שם הובא שהיעב"ץ הביא דינים אלו בהל' תפלת הדרך). ה. הליכה במקל לא מהני לענין מיצוע, מדלא תני תקנה בזה. ו. אשה המתמצעת בין איש מצד אחד, ומצדה השני שני אנשים הנוגעים זה בזה, יש מקום להקל.

ג. והאשה נשאל המהרש"ם (שו"ת, ח"ד סי' קמ"ח), האם זהו דוקא בישראליות או אף בנכריות, ולא הכריע, וכתב שיש לומר את הפסוק הפותח בלא ומסיים בלא, כדי לצאת מהחשש.

ד. ואי ממצעין מאי תקנתיה נפתח באל וכו' איתא בהוריות (ג) כמה דברים הקשים ללימוד, ואחד מהם הוא איש העובר בין ב' נשים או להיפך. וכתב המהרש"א שם, שלענין קשה לתלמוד, לא מצאו לזה תקנה, ואמירת הפסוקים מועילה רק לענין הסכנה, ולא לתלמוד. אבל בשלמת חיים (שם סי' ע"ד) כתב בפשיטות שמועיל גם לענין שכחה (וע"ש עוד סי' ע"ז).

ה. נפתח באל וכו' פירש רש"י, שהוא הפסוק 'אל מוציאם ממצרים וכו' מה פעל אל'. וביאר בספר עין אליהו, שמצרים היה מקום כשפים, והקב"ה הוציא את כלל ישראל ממצרים, ממוקם כשפים ומהמזל, ולכן אין הכשפים שולטים על כלל ישראל. והקשו התוס', כיצד מותר לומר פסוקים אלו לצורך זה, הלא אסור להתרפאות בדברי תורה. ותירצו שלהגן מותר. והמהרש"א בשבת (סז) כתב, שאם לומד לשם רפואת